

רוסיה תשתמש בנשק גרעיני? הפוקר האטומי של פוטין ואיך הוא קשור אלינו

19.05.2024 | יוסף רוזן | written by

בסמיכות לחגיגות השלטון הרוסי סביב השבעת פוטין כנשיא לקדנציה חמישית, וציון יום הניצחון על הנאצים ברחבי רוסיה, הקרמלין פרסם הודעה חריגה כי הצבא הרוסי יקיים תרגילים צבאיים בנשק גרעיני טקטי, על רקע המשך המתיחות עם המערב, והצהרות מערביות על מעורבות ישירה ועמוקה יותר בתמיכה באוקראינה.

ליתר דיוק, הקרמלין סימן שלושה אשמים בהסלמה הרטורית: שר החוץ הבריטי, קמרון, שהצהיר כי אוקראינה תוכל להשתמש בנשק בריטי כדי לתקוף את רוסיה; נשיא צרפת מקרון, שלא שלל הצבת כוחות צרפתיים לבקשת אוקראינה; והתרגיל הצבאי של נאט"ו המתקיים לאורך חמישה חודשים - steadfast defender.

ההודעה של רוסיה התייחסה לתרגילים צבאיים של יחידות הטילים, האוויר והים בסמוך לגבול עם אוקראינה, כדי לתרגל פרישת מערכות והיערכות לשימוש בנשק גרעיני טקטי. עם זאת, לא נקבע מועד לתרגיל, ורק צוין שיייתכן שיתקיים בעתיד הקרוב. חוסר הבהירות בהודעה מחזק את ההערכה כי מדובר באיום סרק נוסף מבית היוצר של פוטין, שכבר איים בקלף הגרעיני פעמים מספר מאז הפלישה לאוקראינה בפברואר 2022.

בתחילת המלחמה טען פוטין כי יעשה הכול כדי להגן על רוסיה, כולל שימוש בנשק גרעיני, אך הסתייג וטען כי רוסיה לא תהיה הראשונה שתשתמש בנשק גרעיני. בפברואר 2023 הודיע פוטין על כוונתו להשהות את השתתפות רוסיה בהסכם START מול ארה"ב, הסכם שמגביל את מספר ראשי הקרב הגרעיניים. יצוין כי בניגוד לנשק גרעיני אסטרטגי, ארה"ב ורוסיה אינן חתומות על הסכמי בקרת נשק הנוגעים לנשק גרעיני טקטי.

במרץ אותה שנה הצהיר פוטין כי עד יולי 2023 תושלם בנייתו של מתקן לאחסון נשק גרעיני טקטי בבלארוס. בקיץ 2023 החלה רוסיה להעביר נשק גרעיני קצר טווח למתקני האחסון בבלארוס, קרוב לגבול עם אוקראינה. בנובמבר 2023 חתם הנשיא פוטין על חוק ליציאת רוסיה מאמנת CTBT האוסרת על ניסויים בפיצוצים גרעיניים.

אין זה סוד כי רוסיה מחזיקה ביכולות אלה, כ-1,500 ראשי קרב גרעיני טקטי, וקיימה תרגילים מסוג זה בעבר, אך עד כה לא חשפה אותם בפומבי מיוזמתה. הפעם, נוכח הדגש על הפומביות, נראה כי המטרה היא העברת מסר למערב, ופחות היערכות מבצעית של הצבא לשימוש בנשק גרעיני טקטי.

ברקע ישנם קולות מתוך המעגלים הפנימיים בקרמלין הקוראים לשנות את מדיניות הגרעיני של

רוסיה, כדי לאפשר שימוש בנשק גרעיני. אחד המרכזיים שבהם הוא הנשיא וראש הממשלה לשעבר של רוסיה, דימיטרי מדבדב. אולם בשנה שעברה, ככל הנראה גם בשל לחץ מצד נשיא סין, הצהיר פוטין כי אין סיבה לשנות את מדיניות השימוש בגרעין. יצוין כי על פי מדיניות הגרעין הרוסית הנשיא הוא בעל הסמכות הישירה להורות על שימוש בנשק גרעיני, גם במקרה של פגיעה מנשק קונבנציונלי שמהווה פגיעה קיומית או איום קיומי על הפדרציה הרוסית.

אף על פי שבמערב, כולל באוקראינה, בטוחים כי מדובר בבלוף נוסף של פוטין, עדיין מתייחסים להצהרות הרשמיות הללו בדאגה. דוברי נאט"ו והבית הלבן מסרו כי מדובר בצעד פזיז ולא אחראי מצד מנהיג מעצמה גרעינית. עיקר הדאגה נובע מכך שלאחר יותר משנתיים של מלחמה, ההישגים של רוסיה מינוריים, ובהסתכלות כוללת המערכה נקלעה למבוי סתום. עם תחילת הקדנציה החמישית שלו כנשיא פוטין יעשה כל שביכולתו להשיג את מטרותיו באוקראינה, וככל שלא תהיה התקדמות צבאית יש לקחת בחשבון את האפשרות כי הוא יפסיק לבלף, ודווקא בשל חולשתו יפנה לאמצעים קיצוניים להשגת יתרון.

ההתנהלות הרוסית במישור זה, תוך השלכות אפשריות על נורמות בינ"ל בשימוש בגרעין, בדגש על המזרח התיכון, בו איראן ממשיכה במאמציה לפתח תכנית גרעין צבאית, וסעודיה חותרת להשגת יכולות גרעיניות, מדגישה גם היא את הצורך בשינוי מדיניות ישראל מול רוסיה, ונקיטת עמדה ברורה יותר בסוגיות שנוגעות לביטחון הלאומי של ישראל.

פורסם במעריב, בתאריך 19.5.2024.